

Nasljedno pravo — sudska praksa Bosne i Hercegovine (2. dio)

USLOVI ZA UVEĆANJE NASLJEDNOG DIJELA BRAČNOG SUPRUŽNIKA OSTAVIOCA

Zakon o nasljeđivanju

član 25

Kada tužiteljica kao bračni supružnik ostavioca nije nasljednik bez nužnih sredstava za život i kada vrijednost zaostavštine nije mala da bi njenom podjelom ona zapala u oskudicu, nisu ispunjeni uslovi za uvećanje nasljednog dijela bračnog supružnika ostavioca.

Obrazloženje:

“Odredbom člana 25. stav 1. ZN propisano je da, kada je supružnik koji nema nužnih sredstava za život pozvan na nasljeđe sa nasljednicima prvog ili drugog nasljednog reda, sud može na zahtjev supružnika odlučiti da supružnik naslijedi jedan dio onog dijela zaostavštine koji bi po zakonu trebalo da naslijede ostali nasljednici, a može odlučiti i da supružnik naslijedi cijelu zaostavštinu ako je ona tako male vrijednosti da bi njenom podjelom supružnik zapao u oskudicu.

Pri odlučivanju o zahtjevu za povećanje nasljednog dijela supružnika na račun ostalih nasljednika sud će uzeti u obzir sve okolnosti, a naročito imovinske prilike i sposobnosti za privređivanje supružnika, trajanje bračne zajednice, imovinske prilike ostalih nasljednika i njihovu sposobnost za privređivanje kao i vrijednost zaostavštine (stav 2. člana 25. ZN).

Nije sporno da su parnične stranke nasljednici pok. Đ.V. i da svakom od njih po pravu nasljeđa pripada po ½ dijela imovine. U ostavinskom postupku iza umrlog Đ. V. na ročištu za raspravljanje zaostavštine dana.... godine, na osnovu podataka od strane nasljednika kao i uvidom u List nepokretnosti broj... KO B.V. i zk. uložka br.... KO B. V., utvrđeno je da je iza umrlog Đ. V. ostala nepokretna imovina i to ½ nepokretnosti upisanih u pomenuti List nepokretnosti i zk. uložak (koja predstavlja ½ dijela parcele k.č. br....., stambena zgrada pov. 128 m2, pomoćna zgrada 12 m 2 i dvorište pov. 282 m2), kao i 1/7 nepokretnosti upisanih upisanih u zk. uložak... KO SP... i pokretna stvar pištolj, te da vrijednost zaostavštine ostavioca iznosi 50.000,00 KM.

Tužiteljica na temelju odredbe člana 25. ZN tužbenim zahtjevom traži da se utvrdi da je ona nasljednica cijele zaostavštine supruga, pok. Đ. V., sa kojim je živjela u bračnoj zajednici, jer je poslije njegove smrti ostala bez sredstava za život i bilo kakvih prihoda.

Nasljedni dio supružnika može se uvećati na teret ostalih nasljednika samo ako je nasljednik bez nužnih sredstava za život, a imovina je tako male vrijednosti da bi njenom podjelom supružnik zapao u oskudicu. Pri tome je potrebno cijeliti i imovinske prilike i sposobnost za privređivanje ne samo na strani supružnika, već i ostalih nasljednika.

Kod činjeničnog utvrđenja da tužiteljica prima penziju koju je naslijedila iza umrlog supruga Đ. V., koju je on ostvario kod Javnog Fonda... u iznosu od 230,30 KM, koji je takođe bio korisnik i starosne penzije ostvarene u SR Nj., da vrijednost zaostavštine, prema navodima samih nasljednika u toku ostavinskog postupka, iznosi oko 50.000,00 KM, tuženi proizilazi da je on nezaposleno lice koje ne posjeduje nepokretnosti, da zajedno sa suprugom i

dvoje djece živi u porodičnoj kući koja je vlasništvo supruginih roditelja, da su tuženi i njegova supruga nezaposleni, da vode brigu o maloljetnom djetetu koje boluje od autizma i da se izdržavaju od povremenih poslova tuženog kao i dohotka koji ostvaruju na ime tuđe njege za bolesno dijete, pravilan je zaključak nižestepnih sudova da tužiteljica nije nasljednik bez nužnih sredstava za život i da vrijednost zaostavštine pok. Đ.V. nije mala da bi njenom podjelom tužiteljica zapala u oskudicu, te da se nisu ispunili uslovi za primjenu odredbe člana 25. ZN.

Neosnovani su revizioni prigovori tužiteljice o povredama postupka koji se odnose na odbijanje prijedloga da se provede dokaz saslušanjem svjedoka P. I. i L. J. na okolnosti da se tužiteljica brinula o pok. suprugu Đ.V., a da tuženi to nije činio. Kod toga da tuženi nije ni osporavao te činjenice, pravilno zaključuju nižestepni sudovi da ih nije bilo potrebno ni dokazivati, a da pored toga te činjenice nisu relevantne za odluku o tužbenom zahtjevu u smislu odredbe člana 25. ZN.

Pored toga, vrijednost nasljeđene imovine iznosi oko 50.000,00 KM, što je utvrđeno prema navodima samih nasljednika u toku ostavinskog postupka, a tužiteljica nije pribavila dokaze iz kojih bi se moglo zaključiti drugačije.”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 20617/2018 od 13.9.2018. godine)

UTVRĐIVANJE NUŽNOG NASLJEDNOG DIJELA

čl. 2 i 31

Nužni nasljedni dio se utvrđuje u odnosu na sve stvari i prava koja se mogu nasljeđivati, a ne samo u odnosu na dio zaostavštine.

“Na temelju ovih činjenica nižestepni sudovi su zaključili da sve nekretnine upisane u pl.... k.o. P., uključujući sagrađene objekte, predstavljaju bračnu tekovinu roditelja parničnih stranaka sa po ½ suvlasničkog dijela, radi čega otac stranaka nije mogao testamentom raspolagati sa suvlasničkim dijelom majke stranaka. Kako tužiteljice nisu provele dokaze na okolnost vrijednosti raspoloživog i nužnog dijela zaostavštine oca stranaka, saglasno čl. 29. i 31. Zakona o nasljeđivanju (“Službeni list SR BiH” broj 7/80 i 15/80, dalje: ZN), nije dokazano da je spornim testamentom povrijeđen njihov nužni nasljedni dio. S druge strane, ovi sudovi prihvataju kao valjan ugovor o poklonu zaključen između tuženog i njegovog oca pa smatraju da je po osnovu toga tuženi stekao pravo suvlasništva od ½ dijela na novoj porodičnoj kući i parceli na kojoj je ista sagrađena, dok je na dvorišnim objektima (garaža i radionica) po osnovu zajedničkog rada i privređivanja u porodičnoj zajednici takođe stekao pravo suvlasništva od ½ dijela, a da je na ljetnoj kuhinji stekao pravo svojine sa 1/1 dijela budući da su ovaj dio protivtužbenog zahtjeva tužiteljice priznale.

Nužni nasljednici imaju pravo na nužni dio zaostavštine sa kojim ostavitelj ne može raspolagati (član 29. stav 1. ZN). Nužni nasljedni dio tužiteljica (kćerke ostavitelja) iznosi ½ od onog dijela koji bi svakoj od njih pripao po zakonskom redu nasljeđivanja (stav 2. istog člana), a ostatak zaostavštine kojim ostavitelj može raspolagati po svojoj volji je raspoloživi dio (član 29. stav 3. ZN).

Odredbom člana 31. ZN su propisana pravila za utvrđivanje obračunske vrijednosti zaostavštine koja služe za izračunavanje nužnog dijela svakog pojedinog nužnog nasljednika, a time i za utvrđivanje ukupnog nužnog i raspoloživog dijela zaostavštine kada nužni nasljednici, smatrajući da je njihovo pravo na nužni dio povrijeđeno, stave zahtjev za ostvarivanje ovog prava, kakav su zahtjev u ovoj parnici postavile tužiteljice.

Saglasno gore navedenoj odredbi, obračunska vrijednost zaostavštine sadrži sva dobra ostavitelja (aktiva), umanjena za vrijednost pasive, na šta se dodaje vrijednost poklona. Na osnovu vrijednosti ovako utvrđene zaostavštine (čiste imovine) koju je ostavitelj imao na raspolaganju za svog života, izračunava se vrijednost nužnog dijela koji kao cjelina treba ostati nužnim nasljednicima, dok je ostala imovina ostavitelja raspoloživi dio zaostavštine.

Preostali dio tužbenog zahtjeva se temelji na drugačijem činjeničnom i pravnom osnovu (sticanje imovine u braku – čl. 269. do 274. Porodičnog zakona- “Službeni glasnik Republike Srpske” broj 54/02 do 63/14), a protivtužbeni zahtjev se temelji na institutu sticanja svojine na osnovu pravnog posla i sticanja u porodičnoj zajednici (pravila imovinskog prava u vezi sa odgovarajućim odredbama Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima – “Službeni list SFRJ” broj 6/80 i 36/90 te “Službeni glasnik Republike Srpske” broj 38/03). Iz sadržaja zahtjeva postavljenih u ovom sporu se faktički može zaključiti da obje strane (i tužiteljice i tuženi) smatraju da je njihov otac testamentom raspolagao tuđom imovinom, samo što tužiteljice tvrde da je otac nezakonito raspolagao imovinom koja djelimično pripada i njihovoj majci, dok tuženi tvrdi da je on bio vlasnik imovine koju mu je otac spornim testamentom zavještao.

Nižestepene presude imaju brojne nedostatke, na koje se osnovano ukazuje u izjavljenim revizijama. Kao prvo, izrekom prvostepene presude je djelimično usvojen i tužbeni i protivtužbeni zahtjev iako se ti zahtjevi međusobno isključuju. Ovom izrekom je utvrđeno, između ostalog, da su roditelji stranaka suvlasnici sa po ½ dijela nekretnina označenih kao kč.br.... i objekata sagrađenih na toj parceli, a istovremeno je utvrđeno i da je tuženi suvlasnik ovih nekretnina sa ½ dijela. To znači da je prvostepenom presudom utvrđeno da su tri lica suvlasnici istih nekretnina i da svakom od njih pripada po ½ suvlasničkog dijela, što matematički nije moguće. Zbog toga je izreka prvostepene presude nerazumljiva i neizvršiva, na šta je ukazano u žalbama stranaka, ali drugostepeni sud nije uopšte raspravio ove žalbene prigovore, a nije odgovorio ni na druge relevantne žalbene prigovore koji se prvenstveno odnose na neurednost protivtužbe, nerazumljivost odluke o zahtjevu protivtužbe obzirom da je istovremeno i usvojen i odbijen zahtjev tuženog da se utvrdi da je suvlasnik porodične kuće sa ½ dijela, nepostojanje pravnog interesa tužiteljica da se utvrdi da bračnu tekovinu čine i one nekretnine koje nisu bile predmet testamentalnog raspolaganja, prekoračenje tužbenog zahtjeva i pogrešnu ocjenu provedenih dokaza.

(Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 150/2017 od 28.2.2018. godine)

NASLJEDNO-PRAVNO DEJSTVO UGOVORA O DOŽIVOTNOM IZDRŽAVANJU

član 139

Ugovor o doživotnom izdržavanju nema nasljedno-pravno dejstvo, pa imovina koja je predmet tog ugovora ne ulazi u ostavinsku masu primaoca izdržavanja i za prenos vlasništva na davaoca izdržavanja nije potrebno provesti ostavinski postupak, jer on postaje vlasnik u trenutku smrti primaoca.

“Ugovor o doživotnom izdržavanju o kojem govore naprijed spomenute odredbe člana 120. ZN-a (gotovo identične odredbe sadržane su i u članu 139. sada važećeg Zakona o nasljeđivanju, “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 1/09) je pravni posao “inter vivos”, dvostrano obavezan, teretan i aleatoran ugovor, čijim zaključenjem nastaju obaveze i za primaoca i za davaoca izdržavanja. On predstavlja ugovor sa naknadom koji je motivisan i razlozima osobitog povjerenja stranaka, koji se najčešće zaključuje u cilju izdržavanja i obezbjeđenja starijih i bolesnih lica. U trenutku njegovog zaključenja strane stiču obligaciona prava i ugovor postaje pravno perfektan u trenutku zaključenja, a pravo sticanja svojine na stvarima primaoca izdržavanja odloženo je do njegove smrti. Ugovor o doživotnom izdržavanju nema nasljedno pravno dejstvo, pa imovina koja je predmet tog ugovora ne ulazi u ostavinsku masu primaoca izdržavanja i za prenos vlasništva na davaoca izdržavanja nije potrebno provesti ostavinski postupak, jer on postaje vlasnik u trenutku smrti primaoca. Ugovor o poklonu je takođe dvostrani posao među živima i spada u dobročine pravne poslove kojim poklonodavac stiče obavezu, a poklonoprimac pravo. Poklonodavac ne dobija nikakvu naknadu za ono što daje poklonoprimcu, jer se poklanjanje vrši besplatno. Za punovažnost ugovora o poklonu nije dovoljna samo saglasna izjava stranaka o predmetu poklona i pismena forma (kad je predmet poklona nekretnina), već je potrebna i namjera poklanjanja (“animus donandi”). Očigledno je da u

konkretnom slučaju suprug tužene, a otac tužitelja, kao primalac izdržavanja, nije imao namjeru da raskine ugovor o doživotnom izdržavanju (i zamjeni ga ugovorom o poklonu) i time sebe liši prava na pomoć, pažnju i izdržavanje, a tu namjeru nije imala ni tužena, kao davalac izdržavanja. Na takav zaključak upućuje Činjenica da je primalac izdržavanja u vrijeme zaključenja ugovora o poklonu već bio teško bolestan i bila mu je potrebna tuđa briga i njega, kao i odnos tužene prema njemu koja je nastavila ispunjavati obaveze iz ugovora o doživotnom izdržavanju i nakon što su zaključili ugovor o poklonu. Činjenice koje se tiču potpunog i predanog izvršenja obaveze izdržavanja od strane tužene prema i nakon zaključenog ugovora o poklonu nije osporavao ni tužitelj, nego je, saslušan kao stranka, na ročištu održanom 8.7.2014. godine izjavio da je otac “faktički bolovao 9 godina od karcinoma” i da je o njemu, „dok je bio bolestan brinula tužena kao supruga, a ja sam dolazio i pomagao povremeno”. Proizlazi, da volja ugovarača nije bila usmjerena na poklanjanje nekretnina bez tereta, već je poklonodavac imao želju da time pokuša zaštititi tuženu, koja je preuzela staranje o njemu, u pogledu imovine koja je bila obuhvaćena ugovorom o doživotnom izdržavanju i ugovorom o poklonu. Tako proizlazi i iz sadržaja ugovora o poklonu koji ne sadrži odredbu kojom se utvrđuje da prestaje važiti ugovor o doživotnom izdržavanju ili da se on raskida, iako je nesporno da se kod oba ugovora radi o istim nekretninama. Budući da je tužena već upisana kao vlasnik predmetnih nekretnina, nije imalo smisla nalagati takvu uknjižbu (sada na temelju ugovora o doživotnom izdržavanju), a činjenica da je taj upis izvršen na osnovu ugovora o poklonu nikako ne utiče na ocjenu valjanosti ugovora o doživotnom izdržavanju, slijedom čega ovakvi prigovori tužitelja nisu mogli ishoditi drugačiju odluku.”

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, Rev 29865/2015 od 22.8.2016. godine)

Testament pred svjedocima

P R E S U D U

Revizija se odbija.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Bijeljini 80 0 P 027108 10 P od 21.4.2011. godine odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja kojim je tražio utvrđenje da je B. G. rođena M. kći B. iz G. pismenim testamentom pred svjedocima od 19.8.1974. godine raspolagala parcelom zv. K., oranica upisana u Zk. ul. broj 92 k.o. G. i koja je po ranijem katarstarskom premjeru bila označena kao k.č. broj 470, a sada kao k.č. broj 789, u naravi njiva IV klase površine 8042 m² upisana u Pl. broj 383 k.o. G. u korist tužitelja, da se on kao testamentarni nasljednik navedene nekretnine uknjiži kao vlasnik na cijelom dijelu od 7/40 dijela, a u katastru kao jedini posjednik na parceli označenoj kao k.č. 789 upisanoj u Pl. broj 383 k.o. G., što bi tužena bila dužna priznati i trpjeti.

Istom presudom udovoljeno je protivtužbenom zahtjevu tužene- protivtužiteljice kojim je traženo da se utvrdi da navedeni testament nije pravno valjan i da ne proizvodi pravno dejstvo.

Tužitelj je obavezan da tuženoj naknadi troškove postupka u iznosu od 2.500,00 KM u roku od 30 dana od dana pravosnažnosti presude.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Bijeljini 80 0 P 027108 11 Gž od 19.7.2011. godine žalba tužitelja- protivtuženog je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Blagovremenom revizijom tužitelj-protivtuženi pobija drugostepenu presudu, zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji i obe nižestepene presude preinače tako da će se udovoljiti tužbenom zahtjevu, a protivtužbeni zahtjev odbiti.

Odgovor na reviziju nije podnesen. Revizija nije osnovana.

Predmet odlučivanja u ovom parničnom postupku je tužbeni zahtjev tužitelja- protivtuženog (u daljem tekstu: tužitelj), kojim traži utvrđenje da je njegova maćeha pokojna B. G. rođena M. pismenim testamentom pred svjedocima sačinjenim dana 19.8.1974. godine raspolagala dijelom zaostavštine u njegovu korist i da je on kao testamentarni nasljednik stekao vlasništvo nad određenim dijelom njene zaostavštine preciznije određen u tužbenom zahtjevu, uz zahtjev da se naslijeđene nekretnine uknjiže kao njegovo vlasništvo i posjed u javnim evidencijama.

Predmet odlučivanja je i protivtužbeni zahtjev tužene-protivtužiteljice (u daljem tekstu: tužena), za utvrđenjem da nije pravno valjan pismeni testament pred svjedocima pokojne B. G. sačinjen dana 19.8.1974. godine iz razloga što ostaviteljica (zavještalac) nije znala čitati i pisati.

Raspravljajući o ovako postavljenom tužbenom protivtužbenom zahtjevu prvostepeni sud je utvrdio: da je ostaviteljica dana 19.8.1974. godine, u svojoj porodičnoj kući sačinila pismeni testament pred svjedocima; da je testament otkucan na pisačkoj mašini od strane advokata R. T. po kazivanju ostaviteljice; da su se na testamentu kao svjedoci potpisali M. R. i M. G.; da je predmetnim testamentom ostaviteljica raspolagala nekretninama u k.o. G. u korist tužitelja, svog pastorka, a nekretninama u k.o. J. u korist tužene, svoje kćerke, da ostaviteljica nije znala čitati, ali da je bila u mogućnosti svojeručno se potpisati i da je predmetni testament svojeručno potpisala, da je Osnovni sud u Bijeljini u predmetu broj O-284/84 dana 15.4.1984. godine donio rješenje o nasljeđivanju kojim je tuženu proglasio za zakonskog nasljednika sa dijelom 1/1 na nekretninama upisanim u Zk. ul. broj 92 k.o. G., budući da u tom postupku nije prijavljen testament ostaviteljice.

Imajući u vidu ovako utvrđeno činjenično stanje prvostepeni sud je nalazeći da iz provedenih dokaza proizlazi da ostaviteljica nije znala čitati čime nije ispunjen uslov iz odredbe člana 67. Zakona o nasljeđivanju („Službeni list SRBiH“, br. 7/80 i 15/80 u daljem tekstu: ZON), koji je u vrijeme sačinjavanja predmetnog testameta bio na snazi, zbog čega testament nije pravno valjan pa je sudio tako da je odbio tužbeni zahtjev, a udovoljio protivtužbenom zahtjevu.

Odlučujući o žalbi tužitelja izjavljenoj protiv prvostepene presude drugostepeni sud je prihvatajući utvrđeno činjenično stanje i pravno shvatanje prvostepenog suda, te žalbu odbio, a prvostepenu presudu potvrdio.

Odluke nižestepenih sudova su na zakonu zasnovane.

Odredbom člana 67. ZON propisano je da zavještalac koji zna da čita i piše može sačiniti testament na taj način što će ispravu koju mu je neko drugi sastavio svojeručno potpisati u prisustvu dva svjedoka izjavljujući pred njima da je to njegov testament.

Svjedoci će se potpisati na samom testamentu.

Obzirom na citiranu odredbu ZON i na nespornu činjenicu da je predmetni testament ostaviteljica B. G. svojeručno potpisala i da su testament svojeručno potpisali svjedoci M. R. i M. G., odlučna činjenica za razješenje ovog spora je da li je ostaviteljica B. G. znala čitati i pisati.

Na ovu okolnost prvostepeni sud je saslušao svjedoke testameta M. R. i M.

G. iz čijih iskaza proizilazi da je B. G. svojeručno potpisala testament, ali nakon što joj ga je pročitao advokat R. T. Ako se i uzme da je uslov sposobnosti i znanja pisanja zadovoljen samim potpisivanjem testameta, iz iskaza navedenih svjedoka proizilazi da ostaviteljica nije bila u stanju pročitati testament. Iako činjenica da ostaviteljica nije lično pročitala sadržaj teksta testameta nije od značaja za njegovu punovažnost, značajna je kao okolnost koja ide u prilog utvrđenju da ostaviteljica nije znala čitati.

Nadalje, iz iskaza svjedoka D. G. i M. K. – sestara ostaviteljice kojima bi svakako trebalo biti poznato da li je ostaviteljica znala čitati i pisati, proizilazi da ostaviteljica nije išla u školu i da nije znala čitati i pisati, dok se advokat

R. T. saslušan u svojstvu svjedoka ni po čemu nije mogao izjasniti o tome da li je ostaviteljica znala čitati, jer se nije mogao sjetiti konkretne situacije sastavljanja testamenta ostaviteljice.

Pri naprijed navedenim dokazima i u situaciji da tužitelj nije ni tvrdio, a samim tim nije ni izvodio dokaze na okolnosti da je ostaviteljica znala čitati, sudovi su pravilno primijenjujući odredbu člana 8. Zakona o parničnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09 – u daljem tekstu: ZPP), zaključili da ostaviteljica u trenutku sastavljanja testamenta nije znala čitati.

Kako su znanje čitanja i pisanja kumulativno postavljeni neophodni uslovi za punovažnost testamenta pred svjedocima, pravilno su sudovi pri utvrđenoj činjenici da ostaviteljica nije znala čitati zaključili da njen testament sačinjen pred svjedocima 19.8.1974. godine nije punovažan i odbili tužbeni zahtjev, a udovoljili protivtužbenom zahtjevu.

Bez značaja za odluku u ovom revizijskom postupku je prigovor revidenta da isti prvostepeni sud u istom predmetu ima potpuno različite stavove.

Naime, u ponovnom postupku nakon ukidanja prvostepene odluke i vraćanja predmeta na ponovno suđenje, sud nije vazan stavovima na kojim je bila zasnovana njegova ranija (ukinuta) odluka. Prvostepeni sud je ponovno proveo dokaze i pravilno ih ocijenio slijedeći upute drugostepenog suda, zauzimajući drugačiji stav od onog u ukinutoj odluci čime nisu povrijeđena pravila parničnog postupka.

Neosnovan je i prigovor revidenta da sudovi u dilemi između poštovanja forme testamenta i volje testatora, treba da poštuju volju testatora.

Testament je strogo formalni jednostrani pravni posao i nepostojanje propisane forme vodi ka njegovoj ništavosti. Pravna valjanost pismenog testamenta pred svjedocima je uslovljena znanjem čitanja i pisanja iz razloga da bi testator mogao biti siguran u tačnost sadržaja testamenta i autentičnost izraza njegove volje, bez obzira da li je on to znanje iskoristio i testament pročitao.

Zavještaocu koji ne zna čitati ili pisati preostaje samo mogućnost sačinjavanja sudskog testamenta po odredbi člana 69. ZON i usmenog testamenta ukoliko su za to ispunjeni uslovi propisani članom 67. ZON.

Prema navedenom, pobijana presuda nema nedostataka na koje se ukazuje revizijom, niti onih na koje sud pazi po službenoj dužnosti, pa je na osnovu odredbe člana 248. ZPP-a, odlučeno kao u izreci.

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske 80 0 P 027108 11 Rev od 25.04.2012.g.)

Ugovor o doživotnom izdržavanju – ništavost

Revizija se uvažava, presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0 – Gž-05-000 486 od 23.08.2006. godine se preinačava i sudi:

Žalba se uvažava i presuda Osnovnog suda u Banjoj Luci broj P-1828/02 od 17.01.2005. godine se preinačava tako što se utvrđuje da je ništav ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen dana 12.03.2001. godine između G. M., kao primaoca izdržavanja i tužene B. rođ. G. M., kao davaoca izdržavanja, ovjeren kod prvostepenog suda pod broje I-OV-1732/1 kojim G. M. ostavlja tuženoj u vlasništvo stan u B. L.,.....

Tužena je dužna da naknadi tužilji parnične troškove u iznosu od 3.645,00 KM u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja dok se preko dosuđenih troškova zahtjev odbija.

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Banjoj Luci broj P-1828/02 od 17.01.2005. godine odbijen je tužbeni zahtjev tužilje G. V. kojim je tražila da se utvrdi ništavost ugovora o doživotnom izdržavanju zaključen dana 12.3.2001. godine između G. M., kao primaoca izdržavanja i tužene G.M.1, kao davaoca izdržavanja, ovjeren kod

prvostepenog suda pod brojem I-OV-1732/1, kojim primalac izdržavanja tuženj kao davaocu izdržavanja ostavlja u vlasništvo stan u B. L. (stav 1.). Obavezana je tužilja da tuženj naknadi parnične troškove u iznosu od 2.057,00 KM, u roku od 30 dana pod prijetnjom izvršenja (stav 2.)

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-Gž-05- 000 486 od 23.8.2006. godine žalba tužilje je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Tužilja revizijom pobija drugostepenu presudu zbog povreda odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava s prijedlogom da se pobijana presuda preinači tako što će se žalba tužilje uvažiti prvostepena presuda preinačiti i udovoljiti tužbenom zahtjevu ili da se ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovno suđenje.

Tužena je u odgovoru na reviziju tužilje osporila novode revizije i predložila da se ista odbije.

Revizija je osnovana.

U tužbi tužilja zahtjevom traži utvrđenje ništavosti ugovora o doživotnom izdržavanju, zaključen u B. L. dana 12.03.2001. godine između G. M., kao primaoca izdržavanja i tužene B. rođ. G. M. iz B. L., kao davaoca izdržavanja, ovjeren kod prvostepenog suda pod brojem I-OV-1732/1 kojim se primalac izdržavanja obavezao da će tuženj ostaviti u vlasništvo stan u B. L.

Nakon provedenog postupka prvostepeni sud je utvrdio: Da je tužilja sa G. M., ocem tužene tokom 1981. godine zasnovala vanbračnu zajednicu sa kojim je 25.5.1974. godine zaključila brak i živjela u braku sa njim do njegove smrti 11.3.2002. godine; da je tužilja u ranijem braku stekla sina M. a G. M. je u ranijem braku pored tužilje stekao i dva sina, Z. i G. koji su (sva djeca) sa njima živjela u predmetnom stanu; da je tužena tokom 1971. godine završila srednju ekonomsku školu kada je otišla u R., R. H., gdje je radila godinu dana a nakon toga se vratila u B. L. i živjela u stanu sa njenom majkom do 1984. godine kada se udala i živjela u braku u B. K. u kojem je stekla dvoje djece; da je tužena sa porodicom tokom 1992. godine nakon smrti njenog brata Z. došla u B. L., i od tada je sa porodicom živjela u stanu brata joj Z. koji se nalazi u istoj zgradi kao i predmetni stan iz kojeg je prinudno iseljena tokom 1994. godine; da se tužena sa porodicom uz saglasnost tužilje i oca joj M. nakon prinudnog iseljenja iz stana brata joj pokojnog Z. tokom 1994. godine uselila u predmetni stan; da je tužilja sa suprugom pokojnim M. tokom 1998. godine doživjela saobraćajnu nesreću u kojoj je zadobila povrede kičme kada je od zadobiveni povreda više mjeseci liječena u bolnici u B. L.; da je pokojni M. G. bio vojno lice bivše JNA koja mu je predmetni stan dodijelila na korišćenje koga je otkupio po Zakonu o stambenom obezbjeđenju u JNA („Službeni list SFRJ“ broj 84/90 otkupio; da su tužilja i pokojni M. G. bili vlasnici vikend kuće u S. gdje su držali domaće životinje (kravu, svinje i kokoške) u kojoj su u toku godine najduže boravili; da je tužena nakon smrti supruga iz prvog braka živjela u vanbračnoj zajednici u kojoj je tokom 2000. godine stekla dva sina bliznaca; da je predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen 12.03.2001. godine između M. G., kao primaoca izdržavanja i tužene, kao davaoca izdržavanja po kojem se tužena obavezala „da će nastaviti kao i do sada održavati zajednicu domaćinstva i ekonomsku zajednicu, s obzirom da se primalac izdržavanja nalazi u poodmakloj životnoj dobi i da će pored toga što je i do sada činila, naročito brinuti o urednosti i čistoći zajedničkog domaćinstva o ličnoj higijeni primaoca i njegovoj ishrani, o zdravstvenom stanju, a po potrebi u bolesti obezbjeđiti odgovarajuću stručnu medicinsku

pomoć i liječenje, a po preminuću izvršiti odgovarajuću sahranu prema mjesnim običajima, dok se primalac izdržavanja obavezao da će i on nakon njegove smrti ostaviti u vlasništvo predmetni dvosoban stan; da je tužilja nakon smrti pokojnog M. G. snosila troškove njegove sahrane.

Kod ovakvog stanja činjenica nižestepeni sudovi zaključuju da je sporni ugovor o doživotnom izdržavanju zaključen u pismenom obliku i propisno ovjeren od strane sudije prvostepenog suda, kojim je utvrđeno postojanje ekonomske

zajednice između primaoca i davaoca izdržavanja koja je redovno obilazila primaoca izdržavanja pružajući mu pomoć i njegu, pa stoga da predmetni ugovor ispunjava zakonske uslove propisane odredbom čl. 120. Zakona o nasljeđivanju („Službeni list SRBiH“ broj 7/80, u daljem tekstu: ZN). Zato su tužbeni zahtjev za utvrđenje ništavosti predmetnog ugovora odbili kao neosnovan.

Odluke nižestepenih sudova nisu pravilne.

Ugovor o doživotnom izdržavanju je ugovor o otuđenju uz naknadu, time da je predaja imovine odgođena do smrti primaoca izdržavanja. Iz navedene sadržine predmetnog ugovora o doživotnom izdržavanju proizilazi da je riječ o dvostranom obaveznom ugovoru koji je u isto vrijeme i naplatan i koji u sebi sadrži neka obilježja aleatornosti (darovanja). Dakle, ne može biti isključena mogućnost utvrđenja mješovitog karaktera ugovora tj. mogućnost da taj ugovor predstavlja djelimično naplatan i djelimično darovni (aleatorni). Uslov za ovo posljednje je postojanje očitog nesrazmjera između činidba lica koje imovinu daje i protivčinidbe davaoca izdržavanja. Prema tome, uzimajući u obzir sva bitna obilježja ugovora o doživotnom izdržavanju, u slučaju ostvarenja očitog nesrazmjera činidaba stranaka, može se i mora zaključiti da nesrazmjeran višak u vrijednosti date imovine nije dat sa ciljem i svrhom ostvarenja doživotnog izdržavanja, nego da predstavlja darovanje kojim je moguće povrijediti nasljedna prava lica koja to nasljedno pravo imaju i za primaoca izdržavanja.

Utvrđujući tokom postupka što su tužilja i tužena potvrdile u svojim iskazima saslušane kao stranke, da je bračna zajednica između tužitelja i oca tužene pokojnog M. G. bila skladna, da se tužilja za svo vrijeme trajanja braka osim kada je zbog zadobiveni povreda u saobraćajnoj nesreći više mjeseci liječila u bolnici, brinula o suprugu pokojnom M. G. koji je bio dobrog zdravlja, a koji je iznenada nakon srčanog udara preminuo 11.3.2002. godine, da je tužena tokom 2000. godine rodila dva sina bliznaca koja se pored njih brinula i o dvoje djece iz ranijeg braka, da su tužilja i pokojni M. G. primali penzije i najveći dio tokom godine živjeli u S. u vikend-kući gdje su gajili domaće životinje, i kojima nije bila potrebna ekonomska pomoć, onda iz navedenih činjenica, po shvatanju ovog suda, proizilazi da nema pravne važnosti predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju jer ugovorne strane nisu išle za tim da, saugovarač (tužena) označena u ugovoru kao davalac izdržavanja stvarno daje izdržavanje ugovoraču (ocu tužene M.) označenom kao izdržavano lice, kome nije davala izdržavanje, niti je kod njega takva potreba postojala, već se ovim ugovorom htjelo samo da se zakonski naljednici primaoca izdržavanja izigraju u svojim pravima.

Dakle, u ovom slučaju je, a kako se to osnovano ukazuje u reviziji tužilje, predmetni ugovor o doživotnom izdržavanju koga je 12.3.2001. godine zaključila tužena sa njenim pokojnim ocem M. G., a suprugom tužilje, suprotan odredbi čl. 120. ZN u vezi s odredbama 46. st.1. i 47. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj 29/78 do 57/89, i („Službeni glasnik RS „ broj 17/93 i 3/96, u daljem tekstu: ZOO) i otuda je ništav u smislu odredbi čl. 103. ZOO.

Nižestepeni sudovi su, prema tome, na pravilno utvrđeno činjenično stanje pogrešno primjenili materijalno pravo kada su odbili tužbeni zahtjev tužilje. Revizija tužilje je iz tih razloga uvažena, a nižestepene presude preinačene tako što je odlučeno kao u izreci ove presude (čl. 250. st.1. („Službeni glasnik RS„ broj 58/03 do 63/07, u daljem tekstu: ZPP).

Stranka koja je u cjelini izgubila parnicu (ovdje tužena) dužna je da protivnoj strani (tužilji) naknadi troškove spora (čl. 386. st.1. ZPP).

Opredjeljenim troškovima tužilje u toku glavne rasprave održane kod prvostepenog suda 17.1.2005. godine tražila je troškove postupka u ukupnom iznosu od 3.645,00 KM (za sastav tužbe 400,00 KM; 1.500,00 KM za zastupanje na održanim raspravama dana 15.7., 2.12. i 3.12.2004. godine, za svaki pristup od po 500,00 KM), 1.000,00 KM na ime takse na tužbu i presudu, 200,00 KM na ime troškova vještačenja, 675,00 KM na ime 20% paušala i 270,00 KM na

ime 10% poreza na promet usluga. Sud je usvojio ovaj zahtjev tužilje nalazeći da joj pripadaju troškovi spora koji se odnose na navedene troškove po članu 6. i

14. Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad advokata, koji se tada primjenjivao („Službeni glasnik RS„ broj 45/00).

Tužilji nisu priznati troškovi u iznosu od 1.250,00 KM za pristupe na neodržane rasprave dana 5.8.2003. godine, kad je ročište odgođeno zbog uređivanja tužbe po Zakonu o parničnom postupku koji je stupio na snagu 1. avgusta 2003. godine, 28.9.2004. godine kada rasprava nije održana zbog nedolaska vještaka G. Lj. dana 15.10.2004. godine kada ročište nije održano zbog bolesti sudije, jer tužena nije uzrokovala nastanak ovih troškova.

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-06-001 249 od 18.07.2008.g.)

Testament – valjanost

P R E S U D A

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj P-1203/99 od 06.6.2002. godine, odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je tražila da se utvrdi da je pravno valjan usmeni testament ostaviteljice A.R., kojim je svojim jedinim nasljednikom na cijeloj svojoj imovini imenovala tužiteljicu, te odlučeno da svaka stranka snosi svoje troškove.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj GŽ-2058/02 od 23.3.2005. godine, žalba tužiteljice je odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tužiteljica pobija drugostepenu presudu zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava i predlaže da se osporena presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje.

Tuženi nije odgovorio na reviziju tužiteljice. Revizija nije osnovana.

U postupku koji je prethodio donošenju osporene presude, prvostepeni sud je na osnovu provedenih dokaza utvrdio da je ostaviteljica A.R. 10-15 dana pred smrt u prisustvu svjedoka V.D., B.V. i D.Đ., izjavila da će čim prizdravi otići u sud ili kod advokata da sačini pismeni testament, da je i ranije, mnogo puta govorila da će to učiniti, da njena smrt nije došla iznenada, jer da je prije smrti bolovala nekoliko mjeseci, uzimala terapije i odlazila na preglede. Uzimajući u obzir da su tužiteljica i njena maćeha A.R. bile u dobrim porodičnim odnosima, te da je želja A.R. bila da sva njena imovina nakon smrti pripadne u nasljeđe tužiteljici, prvostepeni sud je zaključio da ipak izjava koju je dala A.R. 10 do 15 dana prije smrti nema svojstva usmenog testamenta. Budući da je tom prilikom ostaviteljica samo rekla da će otići u sud ili kod advokata da sačini pismeni testament, po ocjeni prvostepenog suda ova izjava nema svojstva posljednje izjave volje, nego je rečena u običnom razgovoru sa bliskim osobama i upućuje na zaključak da A. nije bila neuka u pogledu forme raspolaganja svojom imovinom i da je imala mogućnost da za vrijeme od skoro 30 godina po smrti muža sačini pismeni testament znajući da je tužiteljica njena pastorka i da pitanje njene imovine ostaje neriješeno. Kako ni njena smrt nije došla iznenada, a sve do smrti je izlazila iz kuće, prvostepeni sud je zaključio da okolnosti u kojim se našla A.R. nisu bile iznimne i da je imala mogućnost da prije smrti sačini pismeni testament, pa je pozivajući se na odredbe čl. 76. i 77. Zakona o nasljeđivanju. („Službeni list SR BiH“ br.7/80 i 15/80- u daljem tekstu: ZN) odbio tužbeni zahtjev tužiteljice kao neosnovan.

Činjenična utvrđenja i pravni zaključak prvostepenog suda, drugostepeni sud je ocijenio pravilnim pa je žalbu tužiteljice odbio kao neosnovanu i prvostepenu presudu potvrdio.

Pravilno su nižestepeni sudovi, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje, zaključili da se u konkretnom slučaju nisu stekli zakonom propisani uslovi za punovažnost usmenog testamenta.

Odredbom člana 76. ZN je propisano da zavještalcu može izjaviti svoju posljednju volju usmeno pred dva svjedoka, samo ako uslijed izuzetnih prilika nije u mogućnosti da sačini pismeni testament (stav 1.). Usmeni testament prestaje da važi po isteku 30 dana. od prestanka izuzetnih prilika u kojima je sačinjen (stav 2.).

Prema tome, za punovažnost usmenog testamenta potrebno je da su kumulativno ispunjeni sljedeći uslovi: da je zavještalcu svoju posljednju volju izjavio u izuzetnim prilikama; da uslijed takvih izuzetnih prilika nije bio u mogućnosti sačiniti pismeni testament; da je svoju posljednju volju zavještalcu usmeno izjavio pred dva svjedoka i da je zavještalcu umro dok su trajale izuzetne prilike zbog kojih on nije bio u mogućnosti da sačini pismeni testament ili prije isteka 30 dana od prestanka izuzetnih okolnosti.

Izuzetne prilike pod kojim se priznaje punovažnost usmenog testamenta procjenjuju se prema konkretnim okolnostima, ali priznanje punovažnosti usmenog testamenta opravdano je samo ako zavještalcu u konkretnim prilikama nije bio u mogućnosti da sačini pismeni testament.

U ovoj pravnoj stvari pravilno su nižestepeni sudovi zaključili da, prije svega, izjava koju je A.R. dala pred svjedocima V.D., Lj.V. i D.Đ. po svojoj sadržini nije posljednja izjava volje koja bi bila data u smislu da ona svoju imovinu ostavlja tužiteljici, nego je njom iskazala namjeru da sačini pismeni testament kojim će imovinu ostaviti tužiteljici. Pravilno su zaključili nižestepeni sudovi da ni utvrđene okolnosti zdravstvenog stanja A.R. u kojim je dala pomenutu izjavu pred ovim svjedocima, nisu je onemogućavale da sačini pismeni testament. Upravo, suprotno navodima revizije, i po ocjeni ovog suda iz utvrđenja nižestepenih sudova proizlazi da u vrijeme davanja navadne izjave kod A.R. nije postojala svijest i volja da iskaže svoju posljednju volju u pogledu raspolaganja imovinom za slučaj smrti, niti su prilike u kojima je dala tu izjavu do dana kada je umrla, gledano i subjektivno i objektivno, bile takve da bi mogućnost sačinjavanja pismenog testamenta bila isključena. Naime, izuzetne subjektivne okolnosti na strani zavještaoca koje podrazumjeva odredba člana 76. ZN moraju biti po svojoj prirodi takve da se zbog njih on našao u velikoj opasnosti po život i da su ga spriječile da sačini pismeni testament, pa su navodi revizije da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili odredbu člana 76. ZN neosnovani.

Neosnovan je prigovor revizije da je povredom odredbe člana 8. Zakona o parničnom postupku („Službeni list SFRJ“, br. 4/77 do 35/91, te „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 17/93 do 32/94, u daljem tekstu ZPP), u osporenoj presudi izostala analiza međusobnih odnosa tužiteljice i ostaviteljice prema iskazima saslušanih svjedoka i iskazu tužiteljice kada je saslušana u svojstvu parnične stranke. Nižestepeni sudovi su ovim dokazima utvrdili i pri odlučivanju imali u vidu činjenicu da su tužiteljica i njena maćeha bile u dobrim odnosima, kao i činjenicu da je A.R. u više navrata govorila da će sačiniti testament i svu svoju imovinu ostaviti tužiteljici koja se prema njoj odnosila kao rođeno dijete, ali da do svoje smrti ona to nije učinila.

Ostalim navodima revizije tužiteljica pobija pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, što u revizijskom postupku nije dozvoljeno, prema izričitoj odredbi člana 385. stav 3. ZPP.

Iz naprijed navedenih razloga valjalo je na osnovu člana 393. ZPP u vezi sa članom 456. stav 1. važećeg Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 58/03, 85/03, 74/05 i 63/07), odlučiti kao u izreci.

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske 118-0-Rev-07-000 231 od 04.06.2008.g.)

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu 75 0 P 000976 07 P od 26.10.2009. godine utvrđeno je da je ništav testament koji je sačinio N. Č. iz G. G., dana 07.8.1991. godine u Osnovnom sudu u Mrkonjić Gradu, zaveden pod brojem R-132/91, a koji je proglašen na ročištu 26.11.2004. godine u ostavinskom postupku pred Osnovnim sudom u Mrkonjić Gradu broj O-150/04 i to u dijelu kojem je testator raspolagao porodičnom kućom koja se nalazi u M. G., ul. ... na parceli k.č. ... upisana u p.l. ... K.O. M. G.

Obavezani su tuženi da tužitelju solidarno naknade troškove postupka u iznosu od 5.340,00 KM.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci 75 0 P 000976 10 GŽ od 13.5.2010. godine žalba tuženih je djelimično uvažena i prvostepena presuda u dijelu odluke o troškovima postupka preinačena tako što je tužitelju dosuđena naknada troškova parničnog postupka u iznosu od 4.400,00 KM umjesto ranije dosuđenog iznosa od 5.340,00 KM, dok je žalba tuženih u ostalom dijelu odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Zahtjev tuženih za naknadu troškova žalbenog postupka je odbijen.

Blagovremenom revizijom tuženi pobiju drugostepenu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka s prijedlogom da se revizija usvoji i pobijana presuda preinači na način da će se tužbeni zahtjev tužitelja u cjelosti odbiti.

U odgovoru na reviziju tuženi osporava sve navode revizije i predlaže da se revizija odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet odlučivanja u ovom parničnom postupku je zahtjev tužitelja za utvrđenjem ništavosti dijela testamenta, oca parničnih stranaka pokojnog N. Č. koji testament je sačinjen 07.8.1991. godine u Osnovnom sudu u Mrkonjić Gradu, a kojim je ostavitelj raspolagao porodičnom kućom u M. G. u ul. ..., sagrađena na k.č. ... upisanoj u p.l. ... K.O. M. G. na imenu tužitelja, tako što je kuću zavještao na jednake dijelove tužitelju D. Č. i prvotuženom J. Č.

Ovakav zahtjev tužitelj temelji na tvrdnji da je kuća koju je ostavitelj zavještao njegovo vlasništvo, te da ostavilac u vrijeme sačinjavanja testamenta nije bio svjestan svojih postupaka, odnosno da nije bio sposoban za rasuđivanje a time ni za sastav testamenta.

Raspravljajući o ovako postavljenom tužbenom zahtjevu prvostepeni sud je utvrdio: da je pokojni N. Č. – otac parničnih stranaka dana 07.8.1991. godine kod suda sačinio testament kojim je raspolagao porodičnom kućom u M. G., ul. ..., na parceli k.č. ... upisana u p.l. ... K.O. M. G. tako što je ovu kuću ostavio u nasljeđe sa po 1/2 dijela sinovima D. Č. i J. Č.; da je navedeni testament proglašen u ostavinskom postupku iza umrlog N. Č.; da je ostavinski postupak kod Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu broj O-150/04 prekinut rješenjem, a tužitelj upućen na parnicu za utvrđivanje da navedeni testament nije pravno valjan; da kuća koja je predmet raspolaganja testamentom nikad nije u javnim evidencijama upisana kao posjed ili vlasništvo ostavioca; da je rješenjem nadležnog organa Opštine M. G. određena uža lokacija za izgradnju kuće ostaviocu; da je ostaviocu odobren kredit za izgradnju kuće; da je tužitelj u posjed parcele na kojoj je kuća izgrađena stupio po osnovu kupoprodajnog ugovora od 01.02.1972. godine i da je rješenjem Dn-143/72 od 03.02.1972. godine tužitelj upisan u katastar nekretnina (sada p.l. broj ... K.O. M. G.) kao posjednik predmetne nepokretnosti.

Odlučujući o žalbi tuženih na prvostepenu presudu, drugostepeni sud je prihvatio činjenična utvrđenja i pravno shvatanje prvostepenog suda u pogledu odluke o glavnoj stvari te je u tom dijelu žalbu odbio i prvostepenu presudu potvrdio.

Nalazeći da je prvostepeni sud povredio odredbe parničnog postupka u pogledu odluke o troškovima postupka, drugostepeni sud je u tom dijelu žalbu uvažio i primjenom odredbe člana 235. tačka 3. Zakona o parničnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 58/03, 85/03 i 74/05, 63/07. i 49/09 – u daljem tekstu ZPP), u tom dijelu prvostepenu presudu preinačio tako da je dosuđene troškove postupka snizio sa iznosa od 5.340,00 KM na iznos od 4.440,00 KM.

Odluka drugostepenog suda je pravilna, ali ne iz razloga sadržanih u obrazloženju pobijane presude.

Naime, prema utvrđenim činjenicama koje ne mogu biti predmet preispitivanja u revizionom postupku (član 240. stav 2. ZPP), ostavilac – otac parničnih stranaka N. Č. je testamentom sastavljenim kod Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu dana 07.8.1991. godine, kuću izgrađenu na parceli k.č. ... upisanu u p.l. ... K.O. M. G. – danas p.l. ...)

zavještao na jednake dijelove sinovima D. Č. i J. Č., dok je istim testamentom odredio da se ostala zaostavština raspodjeli na jednake dijelove između svih nasljednika.

Kuća i parcela kojom je ostavilac raspolagao testamentom, u trenutku sastavljanja testamenta kao i u trenutku ostaviočeve smrti se u javnim evidencijama nije vodila kao vlasništvo ostavioca. Prema izvedenim materijalnim dokazima, parcelu k.č. ... upisanu u p.l. ... K.O. M. G. kupio je tužitelj od ranijih suvlasnika S. K., V. K., D. K., B. K., S. K.1 i L. Š., i to ugovorom o kupoprodaji od 1. februara 1972. godine koji je ovjeren kod Opštinskog suda u Mrkonjić Gradu.

Rješenjem istog suda Dn-143/72 od 03.02.1972. godine na osnovu tog ugovora dozvoljeno je polaganje isprava radi sticanja prava svojine u korist tužitelja D. Č., na kojoj je naknadno izgrađena kuća koja je uplanjena i u katastru nekretnina Opštine M. G. vodi se kao posjed tužitelja sa 1/1 u posjedovnom listu koji danas ima broj

Dakle, iz naprijed navedenih dokaza proizlazi da se ostavitelj N. Č. u trenutku sastavljanja testamenta kao ni u trenutku smrti nije vodio u javnim evidencijama kao vlasnik na imovini kojom je raspolagao testamentom, kako to pravilno zaključuju nižestepeni sudovi.

Pravilnost ovakvog zaključka nisu mogli dovesti u pitanje ni tvrdnja tuženih saslušanih kao parničnih stranaka da su ostavilac i prvotuženi J. Č. učestvovali u izgradnji kuće zavještane testamentom, kao ni postojanje rješenja upravnog organa Opštine M. G. od 30.03.1972. godine o određivanju uže lokacije za kuću N. Č. budući da takvo rješenje ne predstavlja akt koji dokazuje pravo svojine. Ista situacija je i sa rješenjem Komisije za dodjelu kredita organa uprave SO M. G. o odobravanju kredita ostavitelju N. Č. iz Fonda zajedničke potrošnje od 15.3.1972. godine za izgradnju kuće, budući da se iz tog rješenja ne može utvrditi da je kredit odobren za izgradnju predmetne kuće. Osim toga, tuženi tokom postupka nisu ni postavljali protivtužbeni zahtjev za utvrđenje da predmetna kuća predstavlja zaostavštinu N. Č., a takvo pravno pitanje se nije moglo u ovom postupku raspravljati kao prethodno pitanje u smislu odredbe člana 12. ZPP, što u krajnjem ne znači da tuženi ne mogu pokrenuti poseban parnični postupak za utvrđenje prava svojine na kući koja je bila predmet zavještanja testamenta N. Č.

Nalazeći da se predmetna kuća u javnim evidencijama ne vodi kao svojina ostavioca, prvostepeni sud je utvrdio ništavost dijela testamenta kojim je raspolagano kućom po osnovu odredbe člana 63. stav 3. ZON, a drugostepeni sud smatra da je testament u tom dijelu ništav i po odredbi člana 103. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85 i 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04 – u daljem tekstu: ZOO).

Odredbom člana 103. ZOO, propisano je da, je ugovor koji je protivan prinudnim propisima ništav, ako cilj povređenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

Iz navedene odredbe ZOO, proizlazi da je tu pravnu normu moguće primjeniti na ugovore, ali ne i na testament koji je u suštini jednostran pravni posao za slučaj smrti. Testament ni u kom slučaju nema svojstvo ugovora kao pravnog posla koji se zaključuje između dvije ili više stranaka, što u konkretnoj situaciji znači da se za utvrđivanje ništavosti testamenta ne može primjeniti odredba člana 103. ZOO kako je to učinio drugostepeni sud.

Isto tako predmetni testament nije ništav ni po osnovu odredbe člana 63. stav 3. ZON. Tom odredbom propisano je da su raspolaganja testamentom ništavi, između ostalog, i kad postoji zabluda o činjenicama koje su pobudile zavještaoca da učini ta raspolaganja.

Dakle, odredba člana 63. stav 3. ZON, ima u vidu zabludu o činjenicama koje su navele, odnosno motivisale ostavioca da učini raspolaganje testamentom, ali ne i zabludu o činjenicama koje se odnose na mogućnost, odnosno pravo ostavioca da učini neko raspolaganje testamentom.

U konkretnoj situaciji, ostavilac je raspolagao imovinom koja u trenutku smrti nije bila njegova imovina što u krajnjem nije bilo moguće.

Odredbom člana 2. ZON, propisano je da se nasljeđivati mogu stvari i prava koja pripadaju pojedincima, a članom 7. istog zakona da zavještalcu može raspolagati svojom imovinom na način i u granicama koje su određene zakonom.

Naprijed citirane odredbe ZON znače da ostavitelj testamentom može raspolagati samo stvarima i pravima koja u trenutku sačinjavanja testamenta predstavljaju njegovu imovinu ili eventualno očekivanim stvarima i pravima koja bi ušla u njegovu imovinu do trenutka smrti.

Kako je testator, pokojni N. Č. osporenim testamentom odredio način nasljeđivanja kuće i zemljišta koji prema utvrđenim činjenicama nisu bili njegova svojina, pravilno su sudovi našli da je takvo raspolaganje ništavo, ali ne po odredbama propisa koje su navedene u obrazloženjima nižestepenih odluka, nego zbog toga što su protivne odredbama člana 2. i člana 7. ZON. Raspolaganja testamentom koja se odnose na imovinu trećih lica ne mogu proizvoditi pravne efekte.

Ostale odredbe testamenta koje se odnose na drugu imovinu ostavioca je bilo moguće održati na snazi budući da u ovom postupku tužitelj nije izveo niti jedan dokaz na okolnost da ostavitelj nije bio sposoban za rasuđivanje, a samim tim ni za sastavljanje testamenta. Međutim, ovo nije od značaja za odluku u ovom revizijskom postupku budući da tužitelj revizijom ne pobija drugostepenu odluku.

Prema navedenom, pobijana odluka nema nedostataka na koje se ukazuje revizijom, niti onih na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti, pa je na osnovu člana

248. ZPP, odlučeno kao u izreci.

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske 75 0 P 000976 10 Rev od 07.11.2012.g.)

Naslijeđivanje – pravo

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepenom presudom Osnovnog suda Mrkonjić Grad, broj 75 0 P 000926 08 P od 29.10.2009. godine, usvojen je tužbeni zahtjev tužitelja i utvrđeno da je tužitelj zakonski nasljednik ostavioca B.R.1, sin L. iz Č., prednika tuženih, što su tuženi, kao zakonski nasljednici sa dijelom od po 1/3 u ostavinskoj masi koja se sastoji od putničkog vozila marke „Golf, registrarske oznake broj; ... i nekretnina upisanih u P.L. 209 k.o. M., prema rješenju o nasljeđivanju Osnovnog suda Mrkonjić Grad broj O: 90/03 od 23.04.2004. godine, dužni priznati i trpiti da tužitelj u već utvrđenoj ostavinskoj masi ostavioca naslijedi sa ¼ dijela na putničkom vozilu i nekretninama upisanim u P.L. 209. k.o. M., a tužena S.R. (u daljem tekstu: prvotužena), tužena B.R. (u daljem tekstu: drugotužena) i tužena G.K. (u daljem tekstu: trećetužena), naslijede istu imovinu sa dijelovima od po ¼, a potom da se kod SJB M.G. i Republičke uprave za ..., PJ M.G. upiše i uknjiži kao suvlasnik pokretnine i nekretnina sa utvrđenim suvlasničkim dijelom.

Tužene su obavezane da tužitelju naknade troškove postupka u iznosu od 5.220,00 KM, u roku od 30 dana, po pravosnažnosti ove presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Drugostepenom presudom Okružnog suda Banja Luka, broj 75 0 P 000926 10 GŽ od 10.06.2010. godine, žalba trećetužene je usvojena i presuda Osnovnog suda Mrkonjić Grad, broj 75 0 P 000926 08 P od 29.10.2009. godine, preinačena u pobijanom usvajajućem dijelu, tako što je utvrđeno da je tužitelj zakonski nasljednik ostavioca B.R.1 sina L. iz Č., prednika tuženih, što su tuženi kao zakonski nasljednici sa naslijeđenim dijelovima prema rješenju o nasljeđivanju Osnovnog suda Mrkonjić Grad, broj O-93/03 od 23.04.2003. godine, u ostavinskoj masi koja se sastoji od putničkog vozila marke „Golf registrarske br: ... i nekretnina upisanih u p.l. broj 209 k.o. M., dužni priznati i trpiti da tužilac u već utvrđenoj ostavinskoj masi ostavioca naslijedi sa 1/4 dijela zaostavštine, a utvrđeni suvlasnički

dijelovi tuženih iz rješenja o nasljeđivanju umanje za pripadajući suvlasnički dio tužioca od 1/4 dijela, a potom da se kod SJB M.G. i Republičke uprave za ..., PJ M.G. i tužilac upiše i uknjiži kao suvlasnik zaostavštine ostavioca sa utvrđenim suvlasničkim dijelom.

Trećetužena revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana odluka ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da se utvrdi da je zakonski nasljednik ostavioca B.R.1 sina L. iz Č. i da mu, po osnovu zakona, u imovini ostavitelja pripada

¼ dijela.

Revizijom trećetužene ne pobija se utvrđenje nižestepenih sudova da je tužitelj vanbračni sin ostavioca B.R.1 sina L., koga je rodila S.K. ... godine u K.1, RS, a što proizlazi iz Izvoda matične knjige rođenih za tužitelja (dio za naknadne upise i zabilješke), koji je izdat od nadležnog matičnog ureda opštine P. Takođe, revizijom se ne pobija predmet i obim zaostavštine ostavitelja, koji je utvrđen pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju Osnovnog suda Mrkonjić Grad, broj O: 90/03 od 23.04.2003. godine, kao ni činjenica da su tuženi oglašeni zakonskim nasljednicima prvog nasljednog reda (supругa i kćerke).

Dakle, polazeći od utvrđenja da je tužitelj dokazao da spada u krug zakonskih nasljednika ostavioca iz prvog nasljednog reda, pobijana odluka je zasnovana na pravilnoj primjeni materijalnog prava kroz odredbe člana 5. i 10. Zakona o nasljeđivanju (Službeni list SRBiH, broj 7/80 i 15/80).

Pobijajući drugostepenu odluku zbog pogrešne primjene materijalnog prava, revident smatra da je povreda počinjena kroz konstataciju suda da je tužiteljica mogla utvrditi i predložiti ključnog svjedoka Đ.M., što revident smatra pogrešnim jer je adresu ovog svjedoka (tačno je Đ.M.) saznao zahvaljujući srećnim okolnostima. Navedeno ne ukazuje na pogrešnu primjenu materijalnog prava, nego eventualno na povredu odredaba Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09-u daljem tekstu: ZPP). Međutim, kako se ne tvrdi da je ta povreda učinjena u postupku pred drugostepenim sudom, ova povreda se ne može s uspjehom isticati u reviziji saglasno odredbi člana 240. stav 1. tačka 1. ZPP. Pored toga, sve i kada bi se ovaj revizioni razlog uzeo u razmatranje, u reviziji se posebno ne navodi na koje bi to okolnosti ovaj svjedok trebao da svjedoči, tako da se ne može ni cijeliti da li je to bilo od uticaja na zakonitost pobijane odluke.

Isticanje u reviziji da se u pogledu povreda parničnog postupka ostaje pri navodima iz žalbe koja je izjavljena protiv prvostepene presude, ne daje pravo revizionom sudu da ispituje žalbene navode, ako oni nisu, istovremeno, istaknuti i u reviziji, jer revizioni sud odlučuje u granicama razloga navedenih u reviziji (član 241. ZPP).

Kod takvog stanja stvari, ovaj sud nalazi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, niti ima nedostataka u donošenju pobijane odluke na koje ovaj sud pazi po službenoj dužnosti. Zato je reviziju trećetužene valjalo odbiti kao neosnovanu temeljem člana 248. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09).

(Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske 75 0 P 000926 12 Rev od 05.02.2013.g.)